

دانشگاه کردستان

دانشکده منابع طبیعی

گروه جنگلداری

ارزیابی یکان مدیریتی جنگل در سامان تاف- استان لرستان

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جنگلداری

پژوهشگر

مهدی زندبصیری

استاد راهنما

دکتر هدایت غضنفری

اسفند ۱۳۸۷

به نام خدا

دانشگاه کردستان

دانشکده منابع طبیعی

گروه جنگلداری

ارزیابی یکان مدیریتی جنگل در سامان تاف- استان لرستان

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جنگلداری

پژوهشگر

مهدی زندهبصیری

استاد راهنما

دکتر هدایت غضنفری

اسفند ۱۳۸۷

دانشگاه کردستان
دانشکده منابع طبیعی
گروه جنگلداری

ارزیابی یکان مدیریتی جنگل در سامان تاف - استان لرستان

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جنگلداری

نام نویسنده:

مهدی زندهبصیری

در تاریخ ۱۳۸۷/۱۲/۱۸ پایان نامه مربوطه توسط کمیته تخصصی و هیات داوران زیر با نمره ..... مورد

بررسی و تصویب نهایی قرار گرفت.

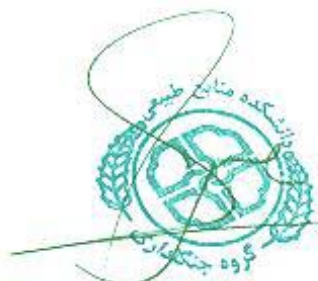
اساتید	نام و نام خانوادگی	با مرتبه علمی	امضاء
۱. راهنما	دکتر هدایت غضنفری	استادیار	
۲. مشاور	مهندس اصغر سپهوند	پژوهشگر ارشد	
۳. مشاور	مهندس پرویز فاتحی	پژوهشگر	
۴. داور خارجی	دکتر فرهاد وفایی	استادیار	
۵. داور داخلی	دکتر مهتاب پیر باوقار	استادیار	
۶. مدیر گروه	دکتر وحید حسینی	استاد یار	
۷. نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر وحید حسینی	استاد یار	

دکتر برزان کمانگر

معاون پژوهشی و نماینده تحصیلات تکمیلی

دانشکده منابع طبیعی

امضاء و مهر دانشکده

کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات،

ابتکارات و نوآوریهای ناشی از تحقیق موضوع این

پایان نامه متعلق به دانشگاه کردستان است.

چکیده

یکان مدیریت جنگل، محدوده پی‌ریزی طرح جنگلداری جنگل و پایه تعریف وظایف مدیریت جنگل و حدود آن‌هاست. سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، سامان عرفی روستا را به عنوان یکان مدیریت جنگل‌های زاگرس معرفی کرده است. در جنگل‌های زاگرس نقش مردم محلی در مدیریت و اداره جنگل‌ها انکارناپذیر است. از آنجا که سامان عرفی روستا بین خانوارها و اجتماع‌های مختلف روستایی تقسیم شده؛ یکان مدیریت سامان عرفی روستا با مدیریت مردم محلی ساکن جنگل سازگاری ندارد. یکان مدیریت سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور در سامان عرفی تاف در حوزه آبخیز قلعه گل استان لرستان، یک عرف بزرگ در سطح کل سامان می‌باشد. در این پژوهش، با میدان گردشی محقق جنگلبان و انجام مصاحبه با مردم محلی، یکان‌های سنتی مردم محلی، ۹ عرف کوچک شامل در عرف بزرگ شناسایی گردید. برای مقایسه یکان مدیریت اجرایی با یکان مردم محلی، با استفاده از تجزیه و تحلیل دست‌اندرکاران، معیارهای تعیین یکان مدیریت جنگل برای سامان عرفی تاف گردآوری گردید. در مرحله بعد با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی، این دو گزینه مقایسه گردیدند. نتایج حاصل از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی نشان می‌دهد عرف کوچک دارای اهمیت ۰/۷۱۱ و عرف بزرگ (یکان مدیریت اجرایی) دارای اهمیت ۰/۲۸۹ است. عرف بزرگ (یکان مدیریت سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور) یکان مدیریت مناسبی برای منطقه مورد مطالعه نمی‌باشد و یکان مدیریت جنگل مدیریت اجرایی سازگار با منطقه نمی‌باشد.

کلمه‌های کلیدی: یکان مدیریت جنگل، فرآیند تحلیل سلسله مراتبی، تجزیه و تحلیل دست‌اندرکاران، زاگرس، لرستان، تاف.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: مقدمه.....
۱	۱-۱) کلیات
۲	۲-۱) اهمیت موضوع
۲	۱-۲-۱) نقش یکان مدیریت جنگل
۳	۲-۲-۱) کارکرد یکان مدیریت در سازماندهی مکانی جنگل
۳	۳-۲-۱) سطح ارزیابی مدیریت پایدار جنگل
۴	۳-۱) ارتباط موضوع تحقیق با مدیریت اجرایی
۶	۴-۱) هدف‌های پژوهش
۷	۵-۱) فرضیه پژوهش
۸	فصل دوم: پیشینه پژوهش.....
۸	۱-۲) منابع مربوط به یکان‌های مدیریت
۱۲	۲-۲) منابع مربوط به فرآیندهای تصمیم‌گیری با تاکید بر فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی
۱۵	فصل سوم: مواد و روش‌ها.....
۱۵	۱-۳) منطقه مورد مطالعه
۱۵	۱-۱-۳) موقعیت جغرافیایی سامان عرفی تاف
۱۶	۲-۱-۳) وضعیت ارتفاع از سطح دریا، شیب و جهت جغرافیایی منطقه
۱۶	۳-۱-۳) اقلیم منطقه

۱۷	۳-۱-۴) زمین شناسی
۱۸	۳-۱-۵) خاکشناسی منطقه
۱۸	۳-۱-۶) هیدرولوژی منطقه
۱۸	۳-۱-۶) حیات وحش منطقه
۱۹	۳-۱-۷) وضعیت پوشش گیاهی
۲۰	۳-۱-۸) رابطه مردم محلی با جنگل
۲۲	۳-۲) روش شناسی
۲۲	۳-۲-۱) تجزیه و تحلیل دست اندرکاران
۲۵	۳-۲-۲) روش گردآوری داده‌ها
۲۶	۳-۲-۳) فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی
۲۹	فصل چهارم: نتایج و بحث
۲۹	۴-۱) نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل دست‌اندرکاران
۳۱	۴-۲) نتایج حاصل از تکمیل پرسشنامه‌های فرآیند تحلیل سلسله‌مراتبی
۴۱	۴-۳) ارائه کردن مرزها روی نقشه
۴۵	۵-۱) مقایسه نتایج پژوهش با نتایج دیگر پژوهش‌ها
۴۷	۵-۲) ارزیابی نتیجه پژوهش با استفاده از تجزیه و تحلیل سوات
۵۰	۵-۴) جمع‌بندی ارزیابی ارزیابی تجزیه و تحلیل سوات
۵۱	۵-۵) نتیجه‌گیری کلی
۵۳	۵-۶) پیشنهادها
۵۴	منابع
60	چکیده لاتین

فهرست جدول ها

صفحه	عنوان
۲۰	جدول ۱-۳: لیست گونه‌های گیاهی موجود در سامان تاف
۲۶	جدول ۲-۳: مقیاس اسمی ستی برای کمیتی کردن اهمیت‌ها
۴۲	جدول ۱-۴: یکان‌های مدیریت در سامان عرفی تاف بر اساس اختیارات مردم محلی
۴۳	جدول ۲-۴: مساحت سامان‌ها‌های کوچک بر حسب هکتار
۴۷	جدول ۳-۴: جدول تجزیه و تحلیل سوات

فهرست نگاره ها

صفحه	عنوان
۳۰	نگاره ۴-۱: ساختار سلسله‌مراتبی برای مقایسه معیارها و زیرمعیارها برای دو گزینه عرف بزرگ و عرف کوچک
۳۱	نگاره ۴-۲: نتیجه مقایسه زوجی معیارهای فرآیند تصمیم‌گیری
۳۱	نگاره ۴-۳: نتیجه تحلیل حساسیت برای معیارهای هدف حل مساله
۳۲	نگاره ۴-۴: نتیجه مقایسه زیرمعیارهای معیار حیطه کنترل
۳۲	نگاره ۴-۵: نتیجه تحلیل حساسیت برای معیار حیطه کنترل
۳۳	نگاره ۴-۶: نتیجه مقایسه زیرمعیارهای معیار هماهنگی
۳۴	نگاره ۴-۷: نتیجه تحلیل حساسیت برای معیار هماهنگی
۳۵	نگاره ۴-۸: نتیجه مقایسه زیرمعیارهای معیار توپوگرافی
۳۵	نگاره ۴-۹: تحلیل حساسیت معیار توپوگرافی
۳۶	نگاره ۴-۱۰: نتیجه مقایسه زیرمعیارهای معیار تپ جنگلی
۳۷	نگاره ۴-۱۱: تحلیل حساسیت معیار تپ جنگلی
۳۷	نگاره ۴-۱۲: مقایسه گزینه‌ها از نظر زیرمعیار هزینه‌های تهیه طرح
۳۸	نگاره ۴-۱۳: نتیجه مقایسه گزینه‌ها از نظر زیرمعیار اثربخشی
۳۸	نگاره ۴-۱۴: مقایسه گزینه‌ها از نظر زیرمعیارهای شیب و جهت
۳۸	نگاره ۴-۱۵: وزن گزینه‌ها از نظر زیرمعیار سازگاری با سایر طرح‌ها
۳۹	نگاره ۴-۱۶: وزن گزینه‌ها از نظر زیرمعیار خواسته‌های اجتماعی
۳۹	نگاره ۴-۱۷: وزن گزینه‌ها از نظر زیرمعیار انبوهی جنگل
۳۹	نگاره ۴-۱۸: وزن گزینه‌ها از نظر زیرمعیار ترکیب گونه‌ای
۴۰	نگاره ۴-۱۹: وزن گزینه‌ها از نظر زیرمعیار مبدا پرورشی
۴۰	نگاره ۴-۲۰: وزن کلی گزینه‌ها

فصل اول

مقدمه

۱-۱) کلیات:

برای جنگل‌های ایران، تقسیم‌بندی‌های مختلفی پیشنهاد شده است. این تقسیم‌بندی‌ها معمولاً بر اساس مناطق جغرافیایی، سیمای ظاهری جنگل‌ها، خصوصیات اقلیمی و یا تلفیقی از آنها صورت گرفته است. مروری مهاجر مناسب‌ترین نوع تقسیم‌بندی برای جنگل‌های ایران را، تقسیم‌بندی بر اساس مناطق جغرافیایی و یا بر اساس شرایط اکولوژیک معرفی کرده است. از نظر جغرافیایی، جنگل‌های ایران شامل جنگل‌های شمال، غرب و جنوب غرب، فلات مرکزی و جنگل‌های جنوب ایران می‌شوند. جنگل‌های غرب و جنوب غرب شامل جنگل‌های زاگرس می‌شوند (۱). جنگل‌های زاگرس در استان‌های آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه، چهارمحال بختیاری، کهگیلویه و بویر احمد، ایلام، لرستان، فارس، کرمان و هرمزگان گسترش دارند. سرچشمه رودهای پرآب کشور در این ناحیه قرار دارد (۱). این ناحیه از نظر ذخایر ژنتیکی گیاهی

و جانوری اهمیت زیادی دارد. با توجه به نمایان شدن سنگ‌های مادری، کاهش شدید عمق خاک، فرسایش خاکی، کاهش حاصلخیزی خاک و از همه مهمتر پیچیدگی و سخت‌تر بودن زندگی مردم در این مناطق نسبت به سایر نقاط کشور، مدیریت این جنگل‌ها اهمیت خاصی پیدا می‌کند (۱).

با گذشت بیش از ۴۰ سال از آغاز تهیه طرح‌های جنگلداری، بسیاری از تصمیم‌سازی‌ها برای جنگل‌های زاگرس، به دور از بررسی‌های علمی صورت پذیرفته (۲)؛ به طوریکه بر خلاف تهیه و اجرای طرح‌های فراوان، حتی یکی از این طرح‌ها به نیمی از اهداف پیش‌بینی شده دست نیافته است (۲). مهمترین دلیل شکست طرح‌ها، عدم پذیرش اجتماعی آن‌ها و ناسازگاری با نیازهای جوامع ساکن در جنگل می‌باشد (۳).

در این پژوهش، یکی از دستورات عمل‌های سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور در جنگل‌های زاگرس آزموده خواهد شد تا درستی آن ارزیابی گردد و در صورت ناسازگاری آن با منطقه مورد مطالعه، گزینه‌ای برای اصلاح آن پیشنهاد گردد.

۲-۱) اهمیت موضوع:

۱-۲-۱) نقش یکان مدیریت جنگل:

یکان مدیریت جنگل، محدوده پی‌ریزی طرح جنگلداری است. با تعیین یکان مدیریت جنگل؛ وظیفه‌ای که هر محدوده مشخص از جنگل برای تحقق اهداف طرح جنگلداری دارد، تعیین می‌گردد (۴).

یکان مدیریت جنگل، از نظام و رفتار (روش جنگلداری) و سن یا قطر قابل بهره‌برداری یکسان بر خوردار بوده (۵) و خود ترکیبی از توده‌های مختلف و متعدد است. لازم است که این توده‌ها به لحاظ ساختار، همگن باشند؛ یعنی یا از توده‌های همسال تشکیل شده و یا از توده‌های ناهمسال، تا به این ترتیب بتوان با اعمال یک روش، جنگل را اداره کرد (۶).

اطلاعاتی که در پی‌ریزی طرح جنگلداری به کار می‌روند باید در سطح یکان مدیریت صدق کنند و دستورات روی توده‌های جنگلی برای به رسیدن به بهره‌برداری پایدار در سطح یکان مدیریت اجرا شوند (۳۹). یکان مدیریت جنگل سطح محاسبه زمان‌بندی اجرایی، تراز طرح و ارزیابی اثرهای توسعه در جنگل است (۳). همچنین فرآیندهای ارزیابی منابع و

ارزیابی اثرهای زیست محیطی نیز در سطح یکان مدیریت جنگل انجام می شوند (۴۰). محدوده یکان مدیریت جنگل باید به طور آشکارا و به وضوح مشخص گردد و به وسیله هدف‌های روشن، برای تحقق هدف‌های سیستم جنگلداری مدیریت گردد (۴۱).

۲-۲-۱) کارکرد یکان مدیریت در سازماندهی مکانی جنگل:

سازماندهی مکانی جنگل مبنای نظم زمانی- مکانی و اجرای دستورالعمل‌ها و در نهایت برنامه‌ریزی و مدیریت (۴) و یا به عبارتی، اساس تهیه طرح‌های جنگلداری را تشکیل می دهد (۳ و ۶ و ۷). طرح جنگلداری به عنوان یک برنامه تاکتیکی به گونه‌ای تدوین می گردد که شامل محاسبه امکان برداشت، نوع، مکان، زمان، مدت اجرای برنامه و اهمیت عملیات‌ها می- شود. پیش نیاز تدوین برنامه سازماندهی مکانی و تهیه طرح جنگلداری، تعیین مرز یکان‌های مدیریت جنگل است (۵ و ۶ و ۴۰). در سازماندهی مکانی، تقسیم‌بندی سطوح برنامه‌ریزی بر اساس اصل (از بزرگ به کوچک^۱) تنظیم می شود؛ به طوری که شروع فرآیندهای برنامه‌ریزی از سطح ملی است (۴۲). بعد از سطح ملی، تقسیم‌بندی‌های متفاوتی برای سازماندهی مکانی وجود دارد که در تمام این تقسیم‌بندی‌ها تعیین محدوده یکان مدیریت اهمیت بسزایی دارد؛ زیرا یکان مدیریت جنگل پایه تعریف وظایف مدیریت جنگل و حدود آنها (۴۲ و ۴۳) همچنین محدوده تعیین خروجی و اعمال مدیریت برای تمرکز روی اجرای طرح است (۳۹).

۳-۲-۱) سطح ارزیابی مدیریت پایدار جنگل:

در تمامی شرایط، پایداری مهمترین پیش شرط در هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی جنگل است. مدیریت پایدار جنگل، دستیابی به جریان مستمر از خدمات جنگل شامل خدمات اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی، اکولوژیکی و فرهنگی است. این مدیریت، مدیریتی از منابع محدود برای نسل‌های آینده است (۴۱). برای تحقق این مهم، لازم است ابتدا مرزهای یکان‌های مدیریت جنگل به عنوان عرصه تحقق هدف‌ها به درستی تعیین گردند (۶)؛ زیرا محدوده اصلی ارزیابی پایداری جنگل و

سیستم مدیریت پایدار در ترازهای مدیریت راهبردی و تاکتیکی، یکان مدیریت جنگل است (۴۳). همچنین تقسیم جنگل به یکان‌های مدیریت با روش‌های علمی و عملی از شاخص‌های مدیریت پایدار جنگل می‌باشد (۷).

با تغییر نگرش نسبت به مسئله مدیریت پایدار جنگل در دهه‌های اخیر، مدیریت پایدار جنگل از پایداری در تولید چوب به سمت پایداری تنوع زیستی و افزایش ارزش‌ها و منافع و خواسته‌های اجتماع‌های محلی از جنگل‌ها، تغییر جهت یافته است. بدین ترتیب جهت تصمیم‌سازی، نیازمند در نظر گرفتن معیارهای متفاوت و رودرروی یکدیگر هستیم. در این حالت باید از تجزیه و تحلیل‌های چندمعیاری برای تصمیم‌سازی استفاده کرد. استفاده از تجزیه و تحلیل‌های چندمعیاری در جنگل، پس از تعیین قلمروها صورت می‌گیرد. سطح ارزیابی گزینه‌ها، یکان مدیریت جنگل است. زیرا یکان مدیریت، سطح برآورده شدن اهداف مدیریت می‌باشد (۴۳).

۱-۳) ارتباط موضوع تحقیق با مدیریت اجرایی:

در شرایط فعلی باید بپذیریم که کشور ما یک کشور توسعه یافته نیست و مشکل توسعه نیافتگی بر جنگل‌های آن حاکم است (۷۶)؛ در چنین شرایطی توجه به مسایل اجتماعی-اقتصادی تضمین کننده دستیابی به اهداف برنامه‌هاست (۳). مسایل اجتماعی در جنگل‌های زاگرس پیچیدگی‌های زیادی دارند. برای تعیین یکان مدیریت در این جنگل‌ها، باید خواسته‌های اجتماع‌های ساکن در جنگل‌ها مد نظر قرار گیرد و در نظر گرفتن سنت‌های جوامع محلی مهمترین عامل در تعیین یکان مدیریتی جنگل در جنگل‌های زاگرس است.

سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور سامان عرفی روستا را به عنوان یکان مدیریت جنگل‌های زاگرس معرفی کرده است. سامان عرفی شامل بر محدوده ای است که به طور عرفی و حقوقی یک گروه از ساکنان یا بهره‌برداران را در بر می‌گیرد (۸). بر اساس دستورالعمل، طرح جنگلداری چند منظوره در جنگل‌های خارج از شمال، برای یک سامان عرفی روستایی تهیه می‌شود که به عنوان یکان اقتصادی منظور شده است. سطح این یکان، حداقل ۱۰۰۰ و حداکثر ۱۰۰۰۰ هکتار توصیه شده و سامان‌های عرفی بیش از ۱۰۰۰۰ هکتار تقسیم گردیده و برای هر قسمت، یک کتابچه تهیه می‌شود. در مورد

سامان‌های عرفی که کمتر از ۱۰۰۰ هکتار هستند برای چند سامان با سطح کوچک یک کتابچه تهیه می‌شود. در هر حال هر کتابچه طرح برای یک میزان مشخص سطح (۱۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰) تهیه شده تا تراز اقتصادی مثبتی داشته باشد (۸). این در حالیست که عرف بهره‌برداری در هر ناحیه از جنگل‌های زاگرس می‌تواند مجزای از سامان عرفی روستا باشد و سامان عرفی دیگری، حیطة مدیریت ساکنین و بهره‌برداران اصلی از این جنگل‌ها باشد. با توجه به وابستگی شدید جنگل‌نشینان زاگرس به این جنگل‌ها، سطح یکان مدیریت در این جنگل‌ها باید در راستای رابطه جنگل‌نشینان هر منطقه، با جنگل‌های تحت اختیارشان تعیین شود. بدین ترتیب برای تعیین یکان مدیریت در جنگل‌های زاگرس نمی‌توان یک قاعده کلی نوشت. برای تعیین یکان مدیریت در هر منطقه، شناسایی و ارزیابی آداب و رسوم محلی منطقه برای بهره‌برداری از منابع جنگلی ضرورت دارد. قواعد عرفی در مناطق مختلف، متفاوتند. سطحی که به عنوان یکان مدیریت انتخاب می‌شود ممکن است مطابق با سامان عرفی روستا و یا توافق‌های دیگر عرفی در منطقه باشد که در هر حال وابسته به انواع بهره‌برداری عرفی از جنگل‌های یک منطقه می‌باشد. پذیرش این عرف برای یکان مدیریت جنگل با مبانی مدیریت علمی تضادی ندارد؛ زیرا عامل سنت، یکی از عوامل پیدایش اختیارها در سازمان‌ها است که از طریق توافق داوطلبانه صورت گرفته و بدین طریق اعتبار قانونی پیدا می‌کند (۹). در شرایط فعلی، در صورت عدم پذیرش سامان‌های عرفی در مقابل جنگلداری اجتماعی قرار می‌گیریم؛ چرا که در جنگلداری اجتماعی، تحلیل منابع جنگلی باید از نقطه نظر پایداری رفاه اجتماع‌های محلی صورت گیرد و معیار سنجش عملی بودن طرح‌ها، همخوانی با ارزش‌های اجتماعی آن منطقه است (۳۹).

۴-۱) هدف‌های پژوهش:

بر اساس آنچه درباره یکان مدیریت جنگل در جنگل‌های زاگرس بیان گردید، هدف از انجام این کار پژوهشی ارزیابی یکان مدیریت جنگل، به معنای پذیرش دستورالعمل مدیریت اجرایی جنگل‌های کشور برای یکان مدیریت جنگل در سامان تاف استان لرستان یا کارشناسی نبودن و رد آن، توأم با ارائه یکان مدیریت پیشنهادی برای منطقه مورد مطالعه می‌باشد.

در میان استان‌هایی که در ناحیه رویشی زاگرس قرار دارند استان لرستان دارای اهمیتی ویژه است. در جهت حل مشکل‌ها و احیای منابع طبیعی در استان لرستان، سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور و اداره کل منابع طبیعی استان در این سال-ها، اقدام‌هایی انجام دادند که بهره بدست آمده نشان داده که این اقدام‌ها از موفقیت زیادی برخوردار نبوده و روند تخریب جنگل‌ها در استان ادامه دارد (۱۰).

در جنگل‌های استان لرستان، تا کنون هیچ گونه مطالعه‌ای روی یکان‌های مدیریت جنگل انجام نشده است. بنابراین لازم دانسته شد تا برای اولین بار یکان مدیریتی جنگل در این استان، ارزیابی گردد.

در این پژوهش، با استفاده از تجزیه و تحلیل دست‌اندرکاران، معیارهای تعیین یکان مدیریت جنگل، مشخص گردید و با استفاده از این معیارها و تجزیه و تحلیل متخصصین، یکان مدیریت مردم محلی ساکن در جنگل با یکان مدیریتی که از سوی سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور برای جنگل‌های زاگرس انتخاب شده است؛ مقایسه شده‌اند. با این مقدمه هدف‌های این پژوهش عبارتند از:

۱- بررسی معیارهای تعیین یکان مدیریت جنگل در حوزه آبخیز قلعه گل استان لرستان.

۲- ارائه گزینه مناسب برای یکان مدیریت جنگل در حوزه آبخیز قلعه گل استان لرستان.

۳- ارائه مرز یکان‌های پیشنهادی در سامان عرفی تاف (یکی از سامان‌های عرفی حوزه آبخیز قلعه گل استان لرستان) بر روی نقشه.

۱-۵) فرضیه پژوهش:

فرضیه‌ای که مورد آزمایش قرار می‌گیرد اینست که سامان عرفی که از طرف سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور تعیین شده یکان مدیریت مناسبی برای سامان تاف در حوزه آبخیز قلعه گل لرستان نمی‌باشد.

فصل دوم

مروری بر پژوهش‌های پیشین

۱-۲) منابع مربوط به یکان‌های مدیریت:

امانی و حسنی (۱۳۷۶) با آماربرداری ۱۰۰٪ و استفاده از قطعات یک هکتاری و زیرقطعه ۰/۲۵ هکتاری جنگل‌های سنگده را تیپ‌بندی کرده‌اند. ایشان گزارش کردند تیپ‌های جنگلی مبنای تعیین یکان مدیریت جنگل هستند اما بررسی‌های کمی، گاهی بی‌فایده هستند. امانی و حسینی نتیجه‌گیری کردند انتخاب یک حوزه آبخیز به عنوان یکان مدیریت با تفاوت ارتفاعی بسیار بالا باعث می‌شود که یکان مدیریت، حاوی تیپ‌های متفاوت از توده‌های جنگلی باشد. این از جمله بزرگترین اشتباه‌های فنی است که خسارات آن حتی از خسارات چرای دام بیشتر است و نیاز به تجدید نظر طرح‌های جنگلداری دارد. ایشان بیان می‌کنند در طرح‌های جدید، سری باید بر اساس تیپولوژی توده‌های جنگلی تفکیک شود و از جمله توده‌های جنگلی راش در هر حوزه آبخیز در یک سری قرار گیرند (۱۱).

فتاحی و همکاران (۱۳۷۹) تهیه طرح در یکان حوزه آبخیز را برای جنگل‌های زاگرس به سود این جنگل‌ها نمی‌داند و بیان می‌کنند تهیه طرح در سطوح کوچکتری به نام سامان عرفی روستا نسبت به حوزه آبخیز دارای مزایای زیر می‌باشد:

الف) از لحاظ جغرافیایی و سیاسی بین هر روستا با روستای دیگر مرز مشخصی دیده می‌شود.

ب) از لحاظ اجرایی با توجه به تشکیل یک تعاونی در هر روستا و وجود شورای روستا، تصمیم‌ها سریعتر گرفته شده و اجرا خواهد شد زیرا هر تعاونی از لحاظ مسائل قانونی مستقل و تصمیم‌ها در سامان عرفی روستایی قابلیت اجرایی دارد.

ج) از کلان‌گویی در طرح‌های سابق خودداری می‌گردد و نظارت و ارزشیابی طرح‌ها در محدوده مورد نظر آسان‌تر و عملی‌تر است (۳).

غضنفری (۱۳۸۲) به بررسی عملکرد جنگلداری سنتی بر پراکنش قطری جنگل‌های روستای هواره‌خول در کردستان پرداخته و نتیجه‌گیری کرده است که جنگلداری سنتی تنها راه برپایی یک نظام مدیریت مشارکتی برای مهار مولفه‌های موثر بر تخریب جنگل‌های زاگرس شمالی ایران است. از اینرو لازم است به جای ممانعت از برداشت‌های سنتی در منطقه نسبت به مدیریت و اصلاح جنگلداری سنتی در چهارچوب اصول فنی جنگلداری اقدام گردد. نگارنده، برخی از تصمیم‌سازی‌های مدیریت اجرایی در جنگل‌های زاگرس را به چالش کشیده که یکی از آنها مسئله تعیین یکان مدیریت جنگل در جنگل‌های زاگرس است. غضنفری سامان عرفی روستایی را رودرروی اصل وحدت فرماندهی می‌داند که یکی از اصول مدیریت کلاسیک هنری فایول است (۶).

امانی (۱۳۸۳) گزارش کرده است که تنها با تکیه بر توپوگرافی و در نظر گرفتن حوزه‌های آبخیز به عنوان یکان مدیریت که در گذشته به آن عمل شده یک سنتز موضوعی در ملاحظات اکولوژیک و زیست محیطی صورت می‌گیرد. این روش ضعف‌های متعدد دارد و لازم است مورد تجدید نظر قرار گیرد. بنابراین برای مطالعات عرصه باید یک روش مبتنی بر سنتز تلفیقی جایگزین آن شود (۷).